

Verzameld werk

Mart Krook

AUTEURS: MART KROOK MART.KROOK@OUTLOOK.COM EN CLARINUS NAUTA NGV.VOORZITTER@GMAIL.COM
VERANTWOORDING AFBEELDINGEN: AFB. 1 IS GEMAAKT DOOR NANJA KROOK-SIMMELINK EN 2 DOOR MART KROOK. ALLE OVERIGE AFBEELDINGEN DOOR HERMAN AKKERMAN HERMANAKKERMAN@HOME.NL

In 1976 verhuisde Mart Krook naar Zuidwolde, Drenthe. Daar zag hij, dat bij het oogsten van de aardappels op de rooimachine de stenen werden gescheiden en op een hoop werden gegooid. Allemaal Noordelijke zwerfstenen met veel vuursteen. In het gebied rond Zuidwolde ligt keileem uit het Saalien, de voorlaatste ijstijd vrij dicht aan de oppervlakte. Deze keileem bevat veel stenen. Met de kennis, dat vuursteen in kalksteen wordt gevormd en de voorbeelden van fossielen uit het Krijt in Denemarken en Noord-Duitsland, werd er in Zuidwolde in de jaren 80 veel gezocht en gevonden. Het zoeken naar fossielen in vuursteen vraagt veel tijd en niet iedere tocht levert een goede vondst op, maar de spanning iets bijzonders te vinden, motiveert toch iedere keer weer.

Wat verzamel je en waarom?

Mijn fascinatie voor zwerfsteenfossielen dateert al van voor 1970. Geboren en getogen in Doetinchem ging ik samen met mijn vriend Joop de Vries en zijn vader Evert, biologieleeraar aan de Kweekschool waar we beiden studeerden, op pad om fossielen te zoeken bij een zandafgraving in Bislich net over de grens in Duitsland. Ter plekke aangekomen tussen de bergen stenen, liet hij ons zien hoe gemakkelijk het is fossielen te vinden tussen deze Zuidelijke zwerfstenen. Ik kan me nog goed de verbazing herinneren, toen hij me het eerste fossiel liet zien. Een stuk versteend hout met prachtige jaarringen. Vanaf dat moment had ik in de gaten, waarop je moet letten. Als je weet wat je op een bepaalde plek aan fossiele resten kunt vinden, is het herkennen en vinden niet zo moeilijk meer.

Hoe groot is je verzameling?

In het begin verzamelde ik bijna alles wat ik vond. Regelmatig werden de zandzuigerijen in Netterden en Azewijn afgestroopt. En natuurlijk werd ook de vakantie op fossielen afgestemd: Denemarken, Zweden, Zuid-Engeland en Frankrijk. Vanuit Winterswijk waar mijn schoonouders woonden, ging ik regelmatig naar o.a. de kalkgroeve in Ratum, de kleigroeves in Miste en buurtschap Zwolle en de kalkgroeve in Wüllen. Daarnaast maakte ik samen met Joop vaak aan de hand van de boekjes van Krul nogal wat geologische uitstapjes. Natuurlijk met het idee in Bieleveld prachtige Trigonias mee te nemen of in Gronau op z'n minst een onderdeel van de Branca-saurus te vinden. De praktijk was anders en de boekjes bleken gedateerd; niet alle vindplaatsen waren in die tijd meer toegankelijk. Toch bleek de enthousiaste schrijfstijl van Krul wel invloed te hebben op onze hobby. Al vrij snel besloot ik me te beperken tot de fossielen; dus geen zwerfstenen en mineralen meer.

Wanneer besloot je specifiek 'vuursteenfossielen in Zuidwolde' te gaan verzamelen?

Omdat na verloop van tijd de verzameling vuursteenfossielen de overhand nam, besloot ik me te richten op vuursteenfossielen in Zuidwolde en

AFBEELDING 2. | Een stenenhoop in het Schottersveld.

directe omgeving. Mijn zoekgebied ligt tussen Zuidwolde, Alteveer en Dedemsvaart, vooral in het Schottersveld en het Linderveld. Natuurlijk is er op het bouwland wat te vinden, maar de meeste kans heb je in het najaar, als bij de aardappeloogst de uitgezochte stenen vanuit de rooimachine op een hoop worden gegooid. De regen zorgt er dan voor, dat de stenen schoonspoelen en je beter kunt zien wat je zoekt. Dat er zoveel te vinden zou zijn in Zuidwolde en omgeving heeft mij wel verbaasd.

3

4

AFBEELDING 3. | *Phymosoma* sp. (30 mm)

AFBEELDING 4. | *Cyclaster* sp. (32 mm)

In vuursteen kun je alle overblijfselen vinden van organismen die in de Krijtleeftijd leefden. Het is wel heel bijzonder, dat precies op de plek waar het dier terecht kwam, vuursteen werd gevormd. Hoewel het nog niet precies duidelijk is hoe vuursteen ontstaan is, wordt er wel vanuit gegaan dat fossiele resten een rol hebben gespeeld.

Wanneer je weet welke fossielen in het Krijt leefden, kun je de overblijfselen ervan in het vuursteen gemakkelijker herkennen. Vuursteenfossielen zijn in vergelijking met fossielen die direct in het gesteente worden gevonden, vaak geen vitrinestukken. Bij vuursteenfossielen is de schaal meestal niet meer aanwezig en kun je het fossiel alleen nog herkennen aan de afdruk of de kern. Vuursteenfossielen vinden blijft een uitdaging, omdat het veel tijd vraagt en vaak weinig bijzonders oplevert. Met een zoektocht van anderhalf uur moet je echt geluk hebben om iets speciaals te vinden.

Wat was je eerste vondst en waar vond je die?

Een van mijn eerste vondsten in Drenthe was een zee-egel; een *Galeritus vulgaris*. Van der Lijn hoorde in de jaren 20 van de vorige eeuw van een onderwijzer in Drenthe, dat zijn schoolkinderen op de heide zee-egels vonden en er op het schoolplein mee knikkerden!

Je zou dan denken, dat deze voor het oprapen liggen. Of dit dan toch de kleine *Galeritus* was? Als ik naar mijn verzameling kijk, is de *Echinocorys* verreweg wel de meest voorkomende

zee-egel! Andere mooie zee-egels in het vuursteen van Zuidwolde zijn de *Phymosoma* (Afb. 3) en de *Cyclaster* (Afb. 4). Beide gevonden in de omgeving van Zuidwolde.

Hoe heb je je collectie opgeslagen en waar?

Thuis bewaar ik de vuurstenen in ladekasten van Lundia. De laadjes zijn ingedeeld naar gevonden diergroepen zoals sponzen en zee-egels. Iedere steen heeft een uniek nummer, dat te herleiden valt naar de exacte vindplaats. Op dit moment ben ik ook begonnen met het fotograferen van de stenen via focus stacking. Je voegt hierbij meerdere foto's met verschillende scherptediepte-instellingen samen om scherpe foto's te krijgen. Het is belangrijk, van te voren goed na te denken over de naam die je de foto van de steen geeft. Ik heb gekozen voor V-AS Metopaster, Z248, 130mm: Met deze naam heb ik vastgelegd Vuursteen, de dierklasse Asteroidea, het fossiel, de vindplaats en de afmetingen.

Op welke plek zoek je het liefst?

Het is altijd bijzonder om op een mooie herfstdag in het Schottersveld en het Linderveld het bouwland te doorkruisen. Een enkele keer kom je een groep reeën tegen, maar meestal blijft het enkel bij vogels of een haas. Heerlijk rustig met op de achtergrond de provinciale weg de N48. Bij voorkeur zoek ik in het najaar op een aardappelland, als het loof is verdord of als tijdens het rooien van de aardappels, de stenen op een hoop worden gegooid. Omdat een landbouwer bij het verbouwen van aardappels het bouwland regelmatig wisselt, verschillen de vindplaatsen ook voortdurend.

Wat is je meest bijzondere/zeldzame vondst in je verzameling?

Bijzondere fossielen vinden, blijft heel speciaal. Een bijzonder stuk is een flink brok vuursteen van bijna 2 kilo. Door de regen schoongespoeld bevatte het onmiskenbaar een fossiel. Thuis gekomen zag ik na het schoonmaken een zeester Metopaster (Afb. 9) met zo'n 14 elementen bij elkaar. Als je weet dat dit dier na z'n dood uit elkaar valt en de kalkelementen meestal los gevonden worden, is het wel heel bijzonder dat een aantal ervan niet zijn weggespoeld op de

zeebodem, maar daarna ook nog op die plek in vuursteen zijn gevat. Tijdens een andere zoektocht in de buurt, vond ik in een modderige bult zwerfstenen een vuursteen, waarvan ik dacht dat het iets bijzonders kon zijn. Bij twijfel gaan stenen altijd mee naar huis. Na het schoonmaken thuis onder de kraan zag ik de prachtige sutuurlijnen, met als conclusie: een ammoniet in vuursteen! Er zijn in Zuidwolde veel fossielen gevonden in vuursteen, waaronder allerlei soorten korallen, sponzen, zee-egels, zeesterren, zeelelies, ammonieten, brachiopoden, belemnieten, tweekleppigen, slakken, wormen, mosdiertjes, kreeftachtigen, haaien en vissen.

Welk fossiel of gesteente zou je nog graag eens vinden of aan je verzameling toevoegen?

Mijn verzameling geeft een prachtig overzicht van fossielen in vuursteen. Maar natuurlijk is er altijd stiekem de wens dat je iets tegen het lijf loopt dat nog nooit gevonden is, zoals de kerk met armen van een zeelelie. Losse steelschijfjes zijn veel te vinden in vuursteen, dus een kans is er zeker.

Ook een gave belemniet in vuursteen staat nog op mijn verlanglijstje.

Heb je ideeën over wat er met je collectie gebeuren moet als je er niet meer bent?

Wat er met mijn verzameling moet gebeuren, weet ik eigenlijk niet zo goed. Nu ik met pensioen ben, ben je je ervan bewust, dat gezondheid kwetsbaar is en dat er een tijd komt dat je niet meer in staat bent je verzameling te beheren. Alle fossielen die ik gevonden heb tijdens mijn vakanties op Sjaeland, Jutland, Öland, Gotland, Zuid-Engeland of elders, kan ik over doen aan een andere verzamelaar. Je kunt je afvragen in hoeverre het belangrijk is, dit materiaal bij elkaar te houden. Al deze fossielen zeggen iets over een geologische periode, maar ik vermoed dat je een van de vele verzamelaars bent op dit vlak.

Wat ik veel belangrijker vind, is dat een afspiegeling van mijn verzameling vuursteenfossielen uit Zuidwolde behouden en bij elkaar blijft. Het is een prachtig overzicht van vondsten in Zuidwest Drenthe en vertelt iets over afzettingen tijdens het Saalien in mijn

woonplaats en de herkomst van vuursteen en ik denk dat dit heel bijzonder is. Mijn woonplaats heeft een prachtig historisch museum, waarbij men gericht is op geschiedenis in het algemeen en niet op natuurlijke historie. Misschien is een museum met een geologische collectie geïnteresseerd. Verder ben ik bezig een toegankelijk boekje over 'Vuursteen in Zuidwolde' te schrijven. Vuursteenfossielen genoeg, want behalve mijn eigen verzameling kan gebruik worden gemaakt van de stenen van Henk Drupsteen en Geert Zomer, twee lokale vuursteenvrienden. Nog steeds wat hinkend op twee gedachten, is er ook het idee de informatie over fossielen in vuursteen van Noordelijke zwerfstenen op een website te zetten. Conservator Harry Huisman van het Hunebedcentrum in Borger heeft hiervoor trouwens op www.kijkeensomlaag.nl al het nodige in beeld gebracht.

Wilt u meer weten over de vuursteenfossielen in Zuidwolde of heeft u een bijzondere vondst in vuursteen, mail dan naar: mart.krook@outlook.com

AFBEELDING 5. | *Schaar krab/kreeft* (85 mm) AFBEELDING 6. | *Visresten met schub* (60 mm)
 AFBEELDING 7. | *Brachiopode: Cretirhynchia* (Matrix 98 mm, schelp 21mm) AFBEELDING 8. | *Spons: Ventriculites* (97 mm) AFBEELDING 9. | *Zeester: Metopaster* (130 mm) AFBEELDING 10. | *Zee-egel: Stereocidaris* (75 mm)

